

SANATIN TOPLUMA ERİŞİMİ ANLAMINDA TİYATRO AFİŞLERİNİN KÜLTÜREL YAPI İLE DEĞİŞEN BİÇİMİ

Arş. Gör. İbrahim Halil Özkırışçı
Hacettepe Üniversitesi G.S.F. Grafik Bölümü
E-posta: halilozkircisci@gmail.com

Özet

Sanat dalları arasında geçmişi, erken dönemlere dayanan, insanoğlunun benliğini ifade ihtiyacını kendine has birçok unsurla gerçekleştirdiği, üretilen kültür ve zamanın yaşayan göstergesi sayılabilecek tiyatro, günümüze kadar birçok farklı biçime bürünmüştür.

Ken Baynes, toplumdaki bir bireyin, önünde sonunda toplumun kültürüyle etkilendiğinin altını çiziyor. Bundan sonraki adımın ise sanat eserinin arka yüzüne bakmak olduğunun, sanatın içerik ve üslubunun yetke ilişkileri, kaynakları ve bulunduğu toplumun tutumuyla nasıl yönlendirildiğini anlamaktan ibaret olduğunun önemini vurgular.

Grafik tasarım ürünleri arasında, gücü ve etkinliği tartışılmaz bir yerde olan afiş öğesinin de, tarihi boyunca birçok değişik yöntem ve malzeme ile, tiyatro sanatının topluma duyurumu/nüfuzu noktasında büyük bir paya sahibi olduğu şüphesizdir. Afiş tasarımının içinde bulunduğu dönemin teknik ve teknolojik olanakları ölçüsündeki bir süreçten geçip sonuçlandırılması gibi, dönemin sosyokültürel yapısının toplumsal hayattaki etkilerinin de afiş tasarımının mayasına katıldığını görmek mümkündür.

Bu çalışma farklı kültür ve zaman dilimlerinden derlenen tiyatro afişlerinin tasarlandığı dönemin ve coğrafyanın toplum sanat ilişkisi göz önünde bulundurularak irdelenmesini amaç edinmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tiyatro, Afiş Tasarımı, Kültür, Sanat-Toplum İlişkisi

THE STYLE OF THEATRE POSTERS WITH THE CHANGE OF CULTURAL STRUCTURE MEANING THE ACCESS OF ART TO SOCIETY

Res. Assist. İbrahim Halil Özkırışçı
Hacettepe University
Faculty of Fine Arts, Graphic Design Dept.
E-mail: halilozkircisci@gmail.com

SANATIN TOPLUMA ERİŞİMİ ANLAMINDA TİYATRO AFİŞLERİNİN KÜLTÜREL YAPI İLE DEĞİŞEN BİÇEMİ

Arş. Gör. İbrahim Halil Özkirişçi
Hacettepe Üniversitesi G.S.F. Grafik Bölümü
E-posta: halilozkirisci@gmail.com
Tel.: 0 535 6279137

Özet

Sanat dalları arasında geçmişi, erken dönemlere dayanan, insanoğlunun benliğini ifade ihtiyacını kendine has birçok unsurla gerçeklediği, üretilen kültür ve zamanın yaşayan göstergesi sayılabilecek tiyatro, günümüze kadar birçok farklı biçime bürünmüştür.

Ken Baynes, toplumdaki bir bireyin, önünde sonunda toplumun kültürüyle etkilendiğinin altını çiziyor. Bundan sonraki adımın ise sanat eserinin arka yüzüne bakmak olduğunun, sanatın içerik ve üslubunun yetke ilişkileri, kaynakları ve bulunduğu toplumun tutumuyla nasıl yönlendirildiğini anlamaktan ibaret olduğunun önemini vurgular.

Grafik tasarım ürünleri arasında, gücü ve etkinliği tartışılmaz bir yerde olan afiş ögesinin de, tarihi boyunca birçok değişik yöntem ve malzeme ile, tiyatro sanatının topluma duyurumu/nüfuzu noktasında büyük bir paya sahibi olduğu şüphesizdir. Afiş tasarımının içinde bulunduğu dönemin teknik ve teknolojik olanakları ölçüsündeki bir süreçten geçip sonuçlandırılması gibi, dönemin sosyokültürel yapısının toplumsal hayattaki etkilerinin de afiş tasarımının mayasına katıldığını görmek mümkündür.

Bu çalışma farklı kültür ve zaman dilimlerinden derlenen tiyatro afişlerinin tasarlandığı dönemin ve coğrafyanın toplum sanat ilişkisi göz önünde bulundurularak irdelenmesini amaç edinmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tiyatro, Afiş Tasarımı, Kültür, Sanat-Toplum İlişkisi

1.TİYATRO TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ

1.1. Tiyatro Tanımı

Yunanca “theatron” kelimesinden başlayıp, İtalyancaya “teatron” a evrilen kelimenin dilimize de buradan geçtiği düşünülmektedir. “Seyirlik alan” kökünden gelen kelime erken dönemden bu yana çok farklı biçimlerde vücut bulduysa da günümüz tanımıyla; “Tiyatro bir sahnede, seyirciler önünde oyuncuların sergilenmesi amacıyla hazırlanmış gösterilerdir. Farklı bir şekilde duyguların ve olayların hareket (jest) ve konuşmalarla anlatılmasıdır. Genel olarak temsil edilen eser anlamında da kullanılır.”

(<https://tr.wikipedia.org/wiki/Tiyatro>, 11, Kasım, 2015).

Tarih boyunca “tiyatro” icra edilen toplumların yaşayış biçimlerinden günlük hayatlarındaki aktivitelere ya da dini ritüellerine sahne olmuştur. İçinde birçok farklı disiplini barındıran bu sanat akımının tiyatroyu oluşturan diğer bileşenlerin de gelişmesinde rol oynadığı düşünülebilir. Tiyatroyu oluşturan birleşik öğelerin herbiri özgül bir sanata karşılık verir. Oyun (drama), epik ya da lirik başlı başına bir edebiyat türüdür. Oyun yeri, tiyatro yapıları ile mimariye karşılık verirken, sahne tasarımı, plastik sanatlara (resim, heykel); giysi tasarımı, uygulamalı sanat olarak modacılığa; sahne müziği, müzik sanatına, sahneleme de sinema sanatına karşılık verir (Çalışlar, 2009, s. 11).

Güncel tiyatro tanımına göre, oyun, oyun yeri, oyunculuk, sahne tasarımı, giysi tasarımı, ışıklandırma ve izleyici gibi bileşenleri bir arada düşündüğümüz bu disiplin, yaşanan toplumun kültürünün, problemlerinin, sevinç ya da üzüntülerinin etkin bir biçimde yansıtıldığı bir ayna görevi görmektedir.

1.2. Tarihsel Gelişimi

İnsanlık tarihi boyunca; bireyler içinde yaşadığı zaman diliminin olanakları dahilinde kendini ifade etme biçimleri geliştirmiştir. Tiyatro; temelinde, bireyin, fiziksel olarak kendisinin yeraldığı bir ifade biçimidir. İnsanlığın temel dürtülerine karşılık gelen eylemlerin ve ritüellerin yaşatıldığı bu disiplin, en az insanlık tarihi kadar eski dönemlerden bu yana sürdüğü düşünülmektedir.

Binlerce yıl öncesindeyiz. Gün batmış. Bir orman açıklığı, ortada ateş yakılmış. Çevredeki böcek cırcırlarının ötesinden garip kuş sesleri, ormanın gizli homurtusu geliyor. Sonra yaklaşıyor bu garip sesler. Korkunç, kocaman gözleri olan yaratıklar geliyorlar ve giderek çoğalıyorlar. Ateşin çevresinden atlayarak zıplayarak dönüyorlar. Garip sesler çıkarıyorlar. Bunlar, yüzlerine korku verici, büyük maskeler takmış insanlar; ellerinde yay ve ok var, bazısında ilkel baltalar. Binlerce yıl öncesi yaşayan bunlar; üstlerinde hayvan postları...(Nutku, 2000, s.17)

Görüntü 1: Horovod gösterilerinden bir görsel
(<http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1423682917.pdf>, erişim: 15.02.2016)

Tiyatronun bugün bildiğimiz halini almasında erken dönemdeki toplumların çevrelerini anlamlandırma ve yorumlama biçimlerinin başat etkenlerden biri olduğu düşünülebilir. Toplumların besin kaynaklarını ve refahını etkileyen ya da kontrol eden güçlerin varlığına inanması önemli bir etkidir. Doğanın işleyişinden ve kendi döngüsü içindeki sebep sonuç ilişkisinin varlığından pek haberdar olmayan bu toplumların insanları, istenen ya da istenmeyen olayların meydana gelmesini, doğaüstü ya da büyülü güçlere atfetti. Bu insanlar çevrelerinde algıladıkları güçlere adanan yollarla ritüeller yaratmışlardır. Bir grup (ya da onların şamanları) tarafından yapılan belirli bir aksiyon ve o aksiyonun istenen sonuçları arasında bağ kuran bir düşünce sistemi geliştiren bu toplumların, bu etkinlikleri saflaştırıp tekrar tekrar ifade ederek daha formal hale getirdiği ve zamanla ritüelleştirdiği düşünülmektedir (Hildy, 2014, s.1).

2. AFİŞİN TANIMI VE ÖRNEKLERİN İNCELENMESİ

2.1. Afişin Tanımı

Türk Dil Kurumu'na göre; "Bir şeyi duyurmak veya tanıtmak için hazırlanan, kalabalığın görebileceği yere asılmış, genellikle resimli duvar ilanı, ası." Olarak tanımlanan afiş, kelime kökü olarak dilimize Fransızca "affiche" 'den geçmiştir. Kelime İngilizce'de "Poster", Almanca'da "Plakat" olarak çevrilir. Afiş, günlük hayatımızda duyurulması istenen bilginin, iletilmesi istenen mesajın aktarımında etkili grafik tasarım ürünlerinden biridir.

Afişleri günlük hayatlarımızın aynası ve sosyal, ekonomik ve kültürel olayların barometresi olarak tanımlayan Josef ve Shizuko, Müller Brockmann, her afişin bizim algımıza; bir ürünün reklamını yapmak, bizi bir eğlenceye davet etmek ya da bir kampanyayı duyurmak gibi mesajlar ulaştırdığını ekliyor. Pratik anlamda afiş, politik durum, hükümetin tutumu, başlıca finansal problemler ve de çeşitli sorunlar için geleneksel ya da hayalgücüne dayalı çözümler hakkında mesaj taşıyabilen bir iletişim aracı olarak nitelendiriliyor. (Josef ve Shizuko, M. Brockmann, 2005, s.12)

Günümüzde kitle iletişim araçlarını etkin kullanmanın gücü gözardı edilememektedir. 20. Yüzyılın başında radyo kitlelere haber yaymanın ne kadar önemli bir araç olduğunun ilk mesajlarını verirken, 1930'ların başında günümüzde de hala etkin bir kitle iletişim aracı olan televizyon, radyodaki ses iletimine görüntüyü de ekleyerek kitlelere mesaj iletme konusunda iddiasını artırmıştır. Günümüz dijital çağına internetin de eklenmesiyle zaman zaman kaotik denilebilecek bir düzende iletişim sağladığı söylenebilir. Afiş'in bu kadar iletişim medyasının arasında, iddiasını koruyup, sürdürmesini sağlayan özelliğinin kamusal bir iletişim aracı olmasından geldiği düşünülebilir. Diğer mecraların, elektrik bağlantısı olan sabit ekran veya cihazlardan meydana geldiği düşünüldüğünde, afişin kamusal görüş alanlarımıza yerleştirilmiş belki binlerce kopyası, onun bilincimizde yer etmesini kolaylaştıran ve etkinliğini artıran özelliklerinden birkaçı olarak düşünülebilir. Jonathan Ellery afişin bu durumunu; Bazen çok karmaşık olduklarını, onları okumak zorunda olmadığımızı ya da bazı durumlarda ortada okunacak bir şeyin bile olmayabileceğini belirtiyor ama bunlara rağmen mesajı yine de iletebilen araçlar olduğunu da ilave ediyor.

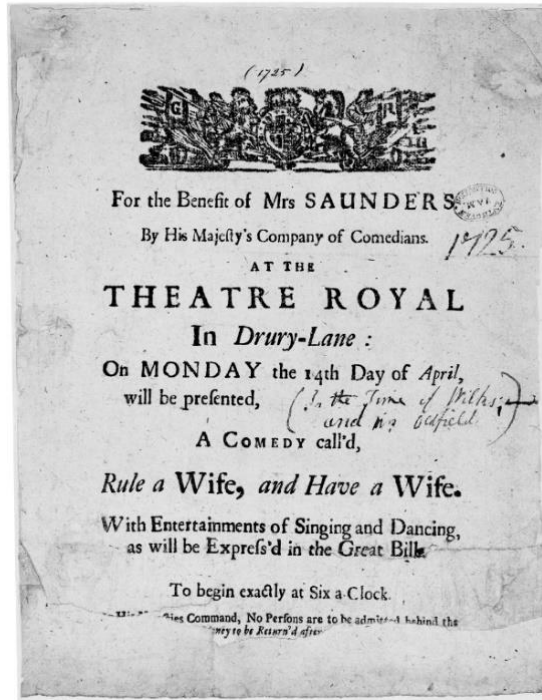
Toplumlar için son derece önemli bir rol sahibi olan afiş, bir kitle iletişim aracı olarak, etkinlik tanıtımından ürün satışına, politik savaşlardan, propogandaların duyurulmasına kadar hem barış hem de savaş zamanında kullanılmıştır. Bir sanat eseri olarak da afişler,

popüler sanatın önemli ölçüde gözönünde bulunan elemanlarıdır. Günümüzde sayısız etkinlik, müzeler ve çeşitli yayınlar afiş tasarımının önemli bir yere koymakta, dünya genelinde afiş toplayıp onları hazine olarak gören birçok gönüllü de bulunmaktadır. Grafik tasarımın bu klasikleşmiş ifade biçimi olan afiş- yüzyıllar boyunca özünden bişey kaybetmemiş- günümüzde de önemli ve etkili olmaya devam etmektedir (Rivers, 2007, s.8)

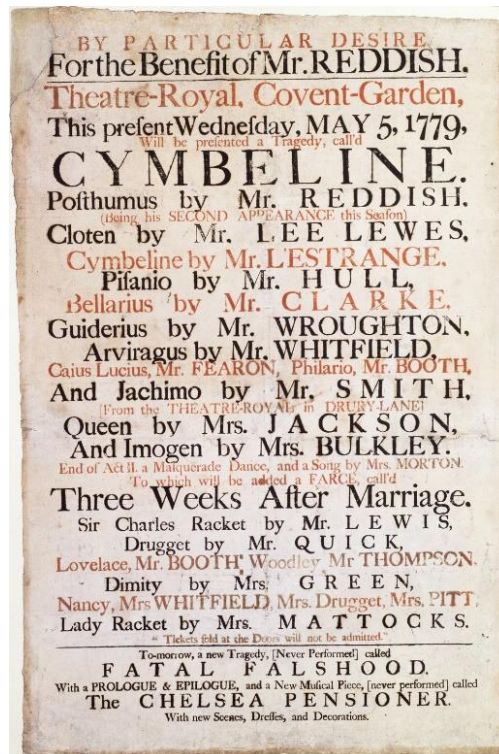
2.2. Örneklerin İncelenmesi

2.2.1. İngiltere

Orta çağda tiyatro duyurularına, performansı icra edenlerin kendileri bazen de afişi taşıyan sancaktarları eşlik ederdi. Bazen de çığırtkanlar oyuncularla beraber davul ya da benzeri enstrümanlar eşliğinde oyunu duyururladı. Bu, üzerinde sahnelenecek etkinlikle ilgili detaylı bilgi olan yazmaları şehrin değişik köşelerine tutturulur *post* edilirdi, kelimenin etimolojik kökeni de bu eylemden çıkmış ve günümüze kadar *poster* olarak gelmiştir. İlk halk tiyatrosu Londra'da 1576'da açılmıştır. Bu ilk performans, el bildirileri, sokaklarda gezdirilen davullu çığırtkanlar, tiyatro binasında yukarı çekilen filamalar ve oyunun başlamasından hemen önce çalınmaya başlanan trampetlerle duyurulmuştur. 1662'ye kadar üzerlerinde oyunun başlığı, tarihi ve başlama zamanı yazan afişler, el yapımı parşomen kağıtlarına linotip metodu ile basılıyordu. İngiltere daha büyük boyutlu tiyatro afişi yapmak konusunda, gösterime gelen Fransız tiyatro topluluklarının kullandıkları sadece siyah mürekkep değil daha pahalı olan kırmızı mürekkeple üretilen büyük ebatlı afişlerden etkilenmiştir (<http://www.vam.ac.uk/content/articles/t/theatre-posters/> Erişim: 28.01.2016)

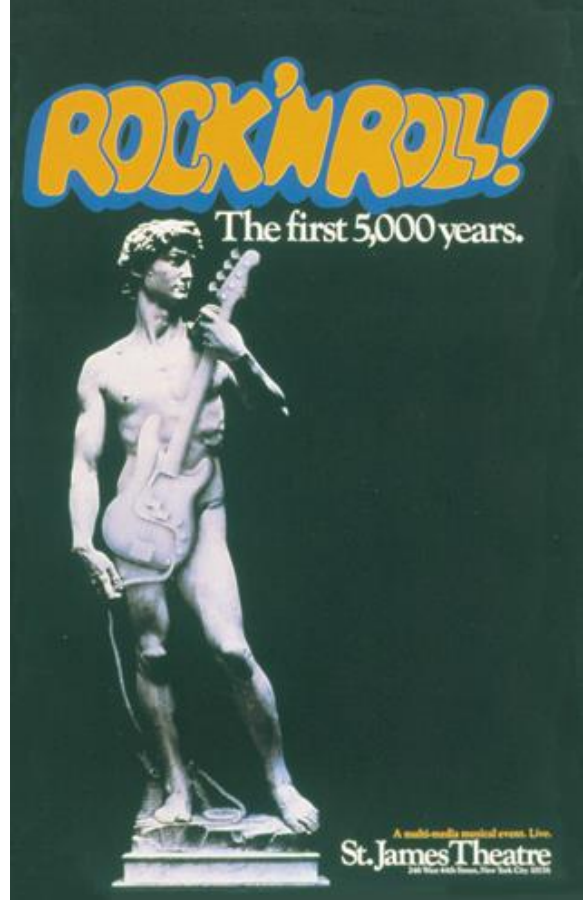

Görüntü 2: Erken dönem tiyatro afişlerinden örnekler, 17. Yüzyıl
http://media.vam.ac.uk/feature/lightbox/v1/popup/2006ag8056_theatre-royal_playbill.jpg, Erişim: 28.01.2016)

Görüntü 3: Erken dönem tiyatro afişlerinden örnekler, 17. Yüzyıl
http://media.vam.ac.uk/feature/lightbox/v1/popup/2006ag7509_theatre_royal_playbill_for_cymbeline.jpg, Erişim: 28.01.2016)

19. Yüzyılın İngiliz tiyatro afişleri anlamında da radikal bir yükselişe sahne olmuştur. Ağaç baskı yöntemi, erken dönem tiyatro afişlerinde kendini gösterirken, 19. Yüzyıl ikinci yarısına litogafinin icadı damgasını vurmuştur.

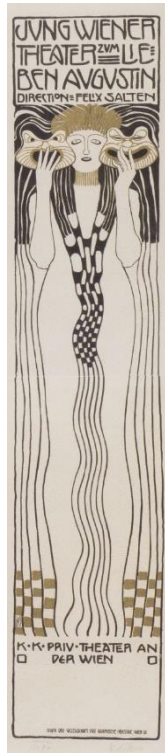

Görüntü 4: “The Women in The White”, Frederick Walker, ağaçbaskı, 1871(solda)
(<http://www.victorianweb.org/art/illustration/walker/8.jpg>, Erişim: 02.02.2016)
Bob Gill, “Rock and Roll The First 5000 Years”, 1982(sağda)
(<http://www.bobgilletc.com/posters.html>, erişim: 03.02.2016).

“Rock and Roll The First 5000 Years” afişinde siyah zemin üzerine kurgulanmış, çarpıcı bir tipografi ve davut heykeli göze çarpmaktadır. Fotografik manipülasyondan yararlanan bu posterde Davut heykelinin tarihi ile eline yerleştirilen elektro gitar ile bu ruhun köklülüğüne vurgu yapılmıştır. Rock and Roll ile şekillenen siyasi ve kültürel değişim ile etkilenen toplum ve dolayısı ile tasarımcıların reaksiyonlarını, yapılan tiyatro afişlerinden gözlemlemek mümkündür.

2.2.2. Almanya

17. Yüzyıl Avrupa'sında yaşanan politik karmaşadan birhayli etkilenmiştir. İrili ufaklı birçok parçaya ayrılan Almanya'nın günümüzdeki topraklarına kavuşması 150 yıl kadar sürecekti. Bu karmaşanın içinde kendisine yer bulmakta zorlanan profesyonel tiyatro, krallık ve kilisenin ağır baskısı altındaydı. Otuz Yıl Savaşları'na son vermek adına gösterdiği çaba Fransa'yı Almanya'nın gözünde önemli bir yere koymuştu. Bu beğenin akabinde, Fransa kraliyet erkanının bazı alışkanlıklarını benimsemeye başlamış, opera, bale ve her tür teatral gösteri bu insanların yaşantılarının bir parçası haline gelmiş ve böylelikle Almanya'ya dönemin tiyatro tohumları serpilmişti (Brockett, 2000, s. 347).

Görüntü 5: Kolomon Moser, Jung Wiener Theatre için afiş,(solda) 1901, (<https://tr.pinterest.com/pin/118008452709403563/>, erişim: 19.02.2016)
Gunter Rambow'un Notre Dame'ın kamburu için tasarladığı afiş (sağda) (<http://www.gunter-rambow.com/index2.html>, erişim: 20.02.2016)

20. Yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren kısıtlamalardan yavaş yavaş kurtulan Alman tiyatrosu, kuramcı Georg Fuchs ile tasarımcı Fritz Erler'in öncülüğünde kurulan Münih Sanat Tiyatrosu ile yeni bir yapılanmaya gitti. "Tiyatroyu Yeniden Teatralleştirelim" sloganıyla çağdaş tiyatronun temellerini attılar (Brockett, 2000, s. 511, 512).

Bu noktada bu toplumun bazı dogmatikleşmiş noktalarda klasik metoda karşı çıkışının yansımalarını Gunter Rambow'un tiyatro afişlerinde gözlemleyebiliyoruz (bkz. Görüntü:4).

Görüntü 6: Die Dreigroschenoper(solda), 1960, Die Dreigroschenoper, Puppentheater Berlin(ortada), 1988, Hardt Design, Die dreigroschenoper(sağda), 2006

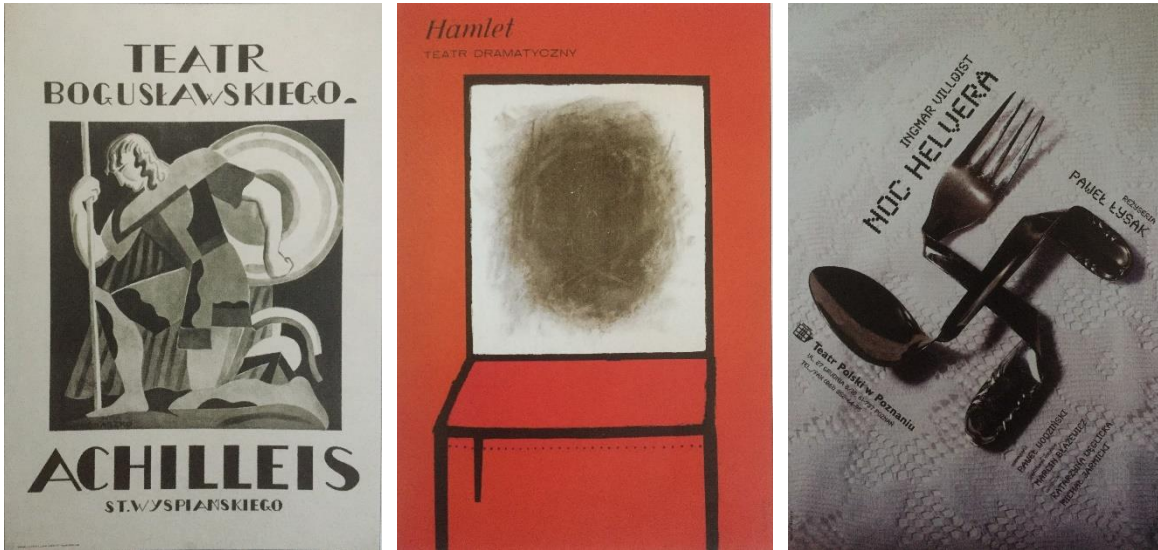
(<http://poster-gallery.com/en/shop/search?section=shop&sort=name&artistname=true&kunstler=Naumann+Herman>, erişim:19.02.2016)
(<http://skd-online-collection.skd.museum/de/contents/show?id=1349158>,
(<https://www.typographicposters.com/hardt-design/>, erişim: 19.02.2016)

Dönemin Almanya'sının sanata erişimi ve kullanım amacı anlamında tiyatro afiş örnekleri incelendiğinde Bertolt Brecht oyunlarının ayrı bir yeri olduğu söylenebilir. Birçok kuramcı tarafından Almanya'nın William Shakespeare'i olarak kabul edilen Brecht'in bu aşamada

toplumda içinde yaşanan bozulmalardan duyulan rahatsızlığın konu edildiği metinleri daha sıklıkla görmekteyiz. Siyaset, devleti ve toplum zümreleri arasındaki kirli ilişkiyi konu alan Üç Kuruşluk Opera, toplum reaksiyonunun sanatla ifade edilmesi anlamında önemli bir örnektir.

2.2.3. Polonya

Dünya savaşlarını, Polonya coğrafyası çok ağır tramvalarla geçirmiştir. Bu tramvalar Polonya afiş tasarımcılarını farklı ifade biçimlerine yönlendirmiştir. Savaş yıllarının yıkıcı etkisi, Tadeusz Trepcowski gibi önemli bir ismi, savaş temalı afişlere yönlendirirken, diğer bir önemli isim, Henryk Tomaszewski' ise savaş sonrası yıllarda kurulan, Polonya Afiş Sanatları Okulunun Polish School of Poster Art'ın yöneticiliğine gelmiş, ünü birçok ülkeye yayılan bu okulun ilk adımlarını atmıştır²⁰. Yüzyılın ikinci çeyreğine kadar çok ağır bir sosyopolitik dönem geçiren Polonya'da, afiş tasarımcıları, dönemin ve ülkenin koşulları nedeniyle ağırlıklı olarak sosyal afiş türünde ürünler vermişlerdir. Tiyatro afişi tasarlayan tasarımcılar; Karol Frycz, Joef Tom, Stefan Osiecki olarak sıralanabilir.

Görüntü 7: Henryk Tomaszewski "Hamlet", 1962, "Hadrian The Seventh", 1969 (Schubert, 2012, s. 95-97). Joef Tom(orta) Michal Batory "Helter's Night", 2000 (Schubert, 2012, s. 106).

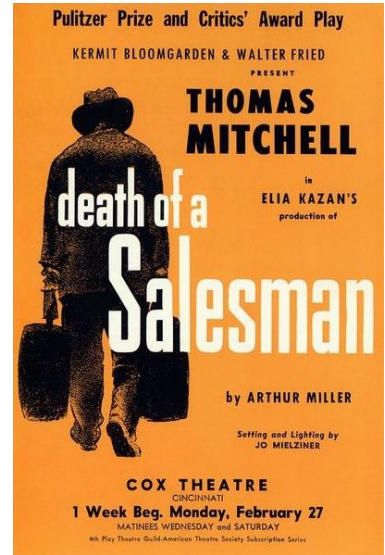
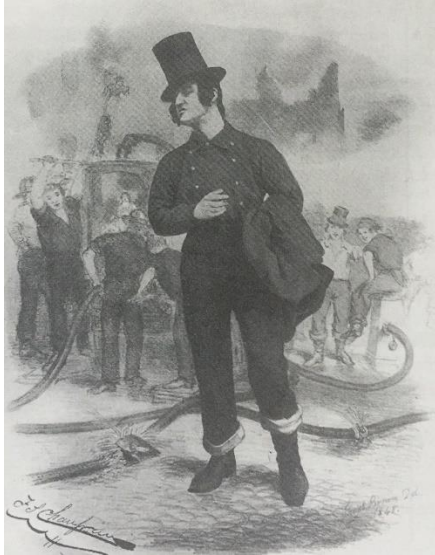
Polonya afiş tasarım okullarının tiyatro afişine yaklaşımı; İzleyeni tiyatronun yüze vuran, gerçek etkisine çekmekten ziyade tiyatronun kurgulanmış, büyülü yanılsamasına çekmek için fotoğraf kullanımına sıcak bakmamışlardır.

Lodz Güzel Sanatlar ve Tasarım Akademisi'nde eğitim gören Michal Batory, günümüz Polonya afişine öncülük eden isimler arasındadır. Tiyatro afişlerinde, ağırlıklı olarak fotografik kolajlar ve anolojilerden yararlanan Batory, uluslararası mecralarca da kabul gören birçok afişi bulunmaktadır. Nazi terörün fazlasıyla etkilenen Polonya kültürü bu duruma reaksiyon göstermek adına birçok tiyatro metni kaleme almış ve sergilemiştir.

2.2.4. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika kıtası, konumu ve sosyopolitik gerekçelerden ötürü, kronolojik kültürel bütünlüğü diğer birçok kıtadan daha farklı bir seyir izlemektedir. 18. Yüzyılın son çeyreğinden günümüze, tiyatro ve afişleri anlamında tutarlı bir bütünlük içinde yol aldığı söylenebilir.

18. Yüzyılın son çeyreğinin Amerika'sında, tiyatro etkinliklerinden günümüze ulaşabilen birtakım görseller bulunmaktadır. Bunlar günümüz tiyatro afişi tasarım elemanlarını ve kurgusunu tam olarak karşılamasa da iskeletini oluşturabilecek, bakır levha ya da çeşitli araçlarla çizilip saklanmış görsellerdir. Bu görseller; ya ana karakterin tek başına veya arkasında fon oluşturacak bir mekanla çizilmiş ya da tek başlarına resmedilmiştir. Tiyatro metninin konu ve anlatımına, karakterlerin metin içindeki hiyerarşisine göre düzenlenmiş kompozisyonlar da görmek mümkündür.

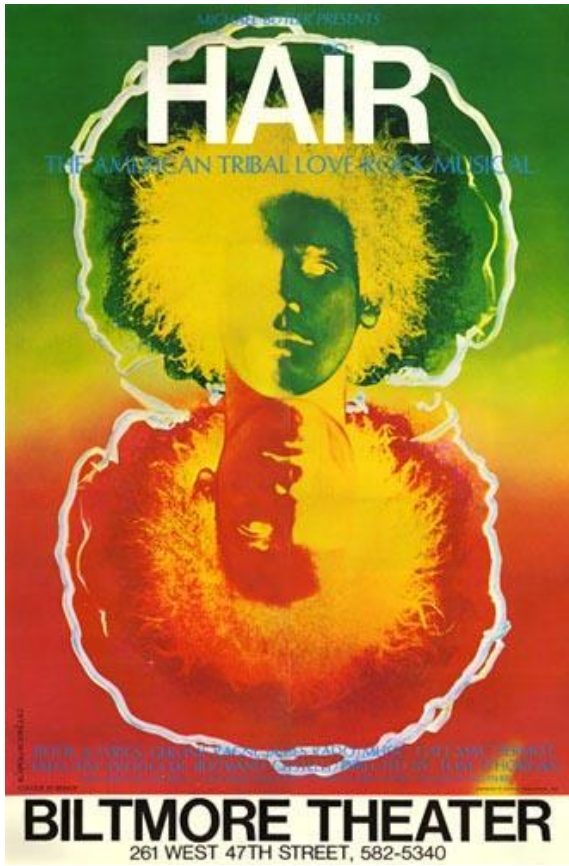

Görüntü 8: Gönüllü İtfiye eri "Mose the Bowery" rolünde Frank Chanfau (sağda). (Brockett, 2000, s. 434-437).

Görüntü 9: Machine age" isimli oyun afişi 1936 (<https://www.loc.gov/resource/cph.3b49033/>, Ocak, 2016).

Görüntü 10: Death of a Salesman (Satıcının Ölümü) isimli oyun afişi. (<https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/e3/d2/57/e3d257b38740ce00b14269b241fca8a4.jpg>, Erişim: 20.01.2016)

20. Yüzyılın ilk çeyreğinden sonra büyük bir yükseliş gösteren Amerikan tiyatrosu, 1939' yılında kurulan federal Tiyatro Projesi *Federal Theatre Project* ile güçlenmeye devam etti. Büyük Ekonomik Durgunluk döneminin zorlu şartlarına rağmen, sadece kültürel bir aktiviteyi desteklemek için değil, dönemin tiyatro sanatçıları ve yazarlarına da iş olanağı sunmak için kuralan bu yapı, yeni deneysel üretimleri de destekliyordu (https://en.wikipedia.org/wiki/Federal_Theatre_Project, 18 Ocak, 2016).

Görüntü 11: “Hair” Müzikali afişi 1968

([https://en.wikipedia.org/wiki/Hair_\(musical\)#/media/File:Hairposter.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Hair_(musical)#/media/File:Hairposter.jpg), Erişim: 201.01.2016)

Görüntü 12: “Oh! Calcutta” müzikali afişi, 1970

(<http://broadwaymusicalhome.com/images/poster/calcutta.jpg>, Erişim: 201.01.2016)

1960'ların sonunda farklı coğrafyalarda kendini gösteren *hippi* ruhu ve dünyaya bakış açısı, Amerika'da kendini göstermiştir. Dünyada büyük eylem ve hareketlere önayak olan bu sosyal ve kültürel karşı çıkış, *Hair* ve *Oh, Calcutta* müzikaliyleri ile tiyatro sahnelerinde de yerini almıştır.

Galt McDermot, George Ragni ve James Rado tarafından yazılan *Hair* ve Kenneth Tynan'ın yazdığı *Oh! Calcutta*'da 1970'lere kada kabul edilen birçok değere karşı bir tepki vardır. Dönemin düzene karşı duruşu, çıplaklık, hayat tarzı, dans biçimi ve yüksek sesli rock müziği bu karşıt kültürün belirgin özelliklerindedir (Brockett, 2000, s. 637).

Görüntü 13: South Coast Repertory için afiş çalışması, Rafal Olbinski/Olbinski Studio, 1996 (<http://www.howdesign.com/design-creativity/theater-posters/>, Erişim: 26.01.2016)

Görüntü 14: Homebody/Kabul, Tasarım Sandstrom, 2003 (Foster, New Masters of Poster Design, Volume 2, 2012)

Görüntü 15: Romeo&Juliet, David Plunket, 2004 (Foster, New Masters of Poster Design, Volume 2, 2012)

Tarih boyunca, Amerika coğrafyasının kültürel durumu ve politikaları, tasarım yaklaşımını ve afişe bakış açısını etkilemiştir. Çok yüksek bir etnik çeşitliliğe sahip olan Amerika kıtası, günümüzde de halen göçmenlerin ilgi odağı halindedir. Tarih boyunca süregelen bu heterojen sosyal yapıyı ve göç durumunu, tarihçi Oscar Hindlin'in tabiri ile "bizzat Amerika'nın kendisi olan göçmenler" ifadesi açıkça belirtmektedir. Bu çarpraşık sosyokültürel yapı, toplum ile sanatın ilişkisi ve dışa vurumu anlamında melez bir dilin yansımasına öneyak olmuştur.

GÖRÜNTÜLER DİZİNİ

- Görüntü 1:** Horovod gösterilerinden bir görsel
- Görüntü 2:** Erken dönem tiyatro afişlerinden örnekler, 17. Yüzyıl
- Görüntü 3:** Erken dönem tiyatro afişlerinden örnekler, 17. Yüzyıl
- Görüntü 4:** "The Women in The White", Frederick Walker, ağaçbaskı, 1871(solda)
Bob Gill, "Rock and Roll The First 5000 Years", 1982(sağda)
- Görüntü 5:** Kolomon Moser, Jung Wiener Theatre için afiş,(solda) 1901,
Gunter Rambow'un Notre Dame'ın kamburu için tasarladığı afiş (sağda)
- Görüntü 6:** Die Dreigroschenoper(solda), 1960,
Die Dreigroschenoper, Puppentheater Berlin(sağda), 1988,
Hardt Design, Die dreigroschenoper (altta), 2006
- Görüntü 7:** Hadrian The Seventh, 1969 Joef Tom(solda)
Henryk Tomaszewski "Hamlet"(ortada), 1962
Michal Batory "Helter's Night"(sağda), 2000.
- Görüntü 8:** Gönüllü İtfiye eri "Mose the Bowery" rolünde Frank Chanfau (solda).
- Görüntü 9:** Machine age" isimli oyun afişi 1936.
- Görüntü 10:** Death of a Salesman (Satıcının Ölümü) isimli oyun afişi.
- Görüntü 11:** Hair" Müzikali afişi, 1968
- Görüntü 12:** Oh! Calcutta" müzikali afişi, 1970
- Görüntü 13:** South Coast Repertory için afiş çalışması, Rafal Olbinski/Olbinski Studio, 1996
- Görüntü 14:** Homebody/Kabul, Tasarım Sandstrom, 2003
- Görüntü 15:** Romeo&Juliet, David Plunket, 2004

KAYNAKÇA

Baynes, K. (2012). *Toplumda Sanat*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Çalışlar, A. (2009). *Tiyatronun ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları.

Nutku, Ö. (2000). *Dünya Tiyatro Tarihi*. İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.

Hildy, B. (2014). *History of Theatre*. İngiltere: Person Education Limited.

Müller Brockman, J. S. (2005). *History of Poster*. Londra: Phaidon Press Limited.

Rivers, C. (2007). *Innovation in Poster Design*. İsviçre: Rotovision.

Brockett, O. G. (2000). *Tiyatro Tarihi*. (İ. Bayramoğlu, Çev.) Ankara: Dost Yayınevi.

Elektronik Kaynaklar

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Tiyatro>, 11, Kasım, 2015

<http://www.vam.ac.uk/content/articles/t/theatre-posters/> Erişim: 28.01.2016

https://en.wikipedia.org/wiki/Federal_Theatre_Project, 18 Ocak, 2016